

VAD SKA VI I OMGIVNINGEN TÄNKA PÅ?

- Ni kommunicerar redan! Acceptera, uppskatta och sätt ord på den kommunikation som finns.
- Hur väl kommunikationen fungerar beror på personerna i omgivningen.
- Kommunicera/samspele mycket med varandra - och njut av det!
- Kommunikation förutsätter känsla och kännedom! Få och kända personer runtomkring!
- Det är lättast att kommunicera i aktiviteter som båda parter tycker om.
- Fasta rutiner skapar trygghet och förväntan på vad som ska ske....
- ...men oväntade händelser och variation behövs också.
- Använd dig själv: tydligt kroppsspråk, mimik, tonfall och lugnt tempo.
- Upptäck tillsammans det som finns runtomkring - saker, bilder, människor.
- Använd dig av konkreta föremål för att t ex förklara vart ni är på väg.
- Var närvarande - prata/samspele kring sådant som finns här och nu.
- Var lyhörd och uppmärksam på signaler och initiativ.
- Fundera över uttryckens betydelse och diskutera med varandra hur ni ska besvara dem.
- Kom överens om att övertolka vissa signaler.
- Var tydliga i era svar på signaler. Det ökar kommunikationslust och -förmåga.
- Samma uttryck kan ha olika betydelser. Att slå i bordet kan betyda "jag är glad" eller: "jag är missnöjd". Olika uttryck kan också användas för att uttrycka samma sak.
- Filma gärna ert samspel och prata med varandra om vad ni ser och uppfattar.
- Krångla inte till det genom att föra in nya vägar för det som fungerar väl - det är ofta lättare att säga "ja" eller "nej" med kroppsspråk än med apparater och bilder!
- Om ni vill prova nya kommunikationsformer och hjälpmedel - använd dessa för att erbjuda nya möjligheter, inte för att ersätta etablerade uttryckssätt.



Läs om den tidiga kommunikationen i
Heister Trygg, B. (2009). *TIDIG AKK - Stöd för stora och små!* Malmö: SÖK.
www.sokcentrum.se

Boken är skriven för dig som arbetar med stora och små som fungerar på tidig kommunikativ/ utvecklingsnivå.

Andra lästips:

Heister Trygg, B. & Andersson, I. (2009). *AKK i teori och praktik*. SÖK/Hjälpmiddelstututet.
Furehed, R. (1997). *En gåtfull verklighet*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
Winlund, G. & Rosenström Bennhagen, S. (2004). *Se mig! Hör mig! Förstå mig!* Stockholm: Stiftelsen ALA.

"Ju mer vi lär känna en människa desto större roll spelar hennes historia när vi kommunicerar med henne.
Genom att känna till hennes bakgrund kan vi tolka hennes känslor, reaktioner och tankar i nuet."
(Furehed, 1997)

Tidig AKK - samspel med stöd av naturliga reaktioner, sinnen, signaler, saker och bilder



Alla kan kommunicera!
Det finns många sätt att kommunicera på!
I tidig AKK har DU ansvaret!

Utveckla din förmåga:

- Att se vad barnet/den vuxne redan kan och gör
- Att se vad du själv gör och hur det påverkar den andre
- Att se vad barnet/den vuxne kan göra med hjälp från dig

VAD ÄR TIDIG AKK?

"Tidig AKK" (Alternativ och Kompletterande Kommunikation) är ett sätt att beteckna stöd i kommunikationen mellan en person på tidig utvecklingsnivå, barn eller vuxen, och personerna i omgivningen. Ibland behövs sådant stöd, eftersom en svår funktionsnedsättning kan störa det naturliga samspelet. Kom ihåg att det pågår redan kommunikation när vi börjar tala om "Tidig AKK".

I det vanliga samspelet använder vi olika kommunikationsformer utan att tänka på det. När den ena parten behöver extra stöd och uppmärksamhet blir naturliga reaktioner (leenden, ljud, skrik) signaler, sinnen och kroppsspråk på samma gång både *naturliga* kommunikationsvägar och *manuella, kroppsnära AKK-former*. Saker och bilder kan fungera som *grafiska AKK-former*. För att det ska bli en god AKK behövs en välbekant, kunnig och stödjande omgivning som möjliggör kommunikationen genom att tolka/förstå, besvara och utveckla ALLA vägar till kommunikation. Samspelet är beroende av vem som kommunicerar, om vad och var (miljön).

NATURLIGA REAKTIONER

Naturliga reaktioner är de spontana svaren på intryck som kommer inifrån den egna kroppen, t ex feber (varm, rödbrusig, "luktar" feber) eller utifrån, t ex en kraftig smäll (rycker till, ser rädd ut, skriker). Rodna, le, skratta, gråta är andra exempel. Naturliga reaktioner styr vi inte med viljan och de är inte riktade mot någon särskild. De bara kommer. Kommunikation blir det om någon uppmärksammar och svarar.

SIGNALER

Som **signaler** kan betecknas annat vi gör med kroppen men på ett mer avsiktligt sätt än naturliga reaktioner: blick, rörelser, ljud... Signaler kan (men behöver inte) vara riktade mot någon som finns i närheten. Lyfta handen kan vara signal för "stopp", vända bort huvudet för "vill inte". Barnet som sträcker upp armarna, gör ljud eller tittar på mamma, signalerar kanske: "vill komma upp i famnen". Pekningar är tydliga och lättolkade signaler.

Jämför med det lilla barnet: I början är skrik oavsiktliga naturliga reaktioner. Genom svar från omgivningen lär barnet sig att skrika uppmanande med tydlig riktning! Vi kan ibland hjälpa till att utveckla en naturlig reaktion till att bli en mer avsiktig och riktad signal genom att vi tydligt tolkar och besvarar en viss reaktion hos personen på samma sätt.

SINNEN

Lyssna och se, känna på, beröra och bli berörd, att smaka och lukta är viktigt i allt samspel, men särskilt i samspel med personer på tidig utvecklingsnivå.

SAKER RUNTOMKRING

När vi använder föremål i kommunikation kallas det ibland att kommunicera via **konkreta föremål**. Vi använder saker som finns i kommunikationen, uppmärksammar individen på dem, ser till att de finns inom räckhåll och är intressanta. Vi besvarar också en individens blick mot dem och tolkar det kanske som en fråga eller önskan: "vill ha", "vill se", eller helt enkelt som "vad heter..". Vi kan också på ett mer strukturerat sätt använda bestämda föremål som signaler för viss aktivitet, t ex väska som tas fram när det är dags att gå till skola/arbete.

BILDER

Precis som saker är tillvaron full av **bilder** att uppmärksamma och att ta in i kommunikationen. Vi kan använda bilder som stöd för förståelse: en bild på badet får betyda "vi ska gå och bada". Många har också glädje av en bildtavla att peka på för att uttrycka sig. Det är viktigt att personer i omgivningen är förebilder och själva pekar på bilder för att uttrycka sig i olika sammanhang.

KOMMUNICERA MED KROPPEN

Alla människor kommunicerar med **kroppsspråk**: Spädbarnet skriker av hunger. Vi gäspar, skrattar, gråter, suckar, vrider oss, sträcker oss efter saker eller människor, tittar på något intressant. Vi pekar för att uppmärksamma andra på något.

För personer på tidig utvecklingsnivå betyder kroppskommunikation mer än för andra. För många kommer det att vara en väsentlig del av kommunikationen kanske hela livet.

VAD KAN VI UTTRYCKA I TIDIG AKK?

Kommunikationen handlar om **här och nu och oss**:

Uttrycka känslor och behov

"Tycker om!", "Vill/vill inte!", "Trött!", "Hungrig!", "Glad!", "Ledsen!", "Ont!", "Mysa!"

Kontaktskapande

"Jag vill sitta nära och mysa", "Ser du mig?"

Uppmärksamma på något

"Titta på hunden!", "Ser du den?"

"Fråga" om vad som händer

"Är jag duktig?", "Tycker du om mig?" "Var är X?"

Få information

"Vem kommer?" "Varför är X borta?"

Kommentera det som händer

"Oj, vad roligt!", "Det blev fel!"

Allt detta kan vanligen uttryckas på tidig uttrycksnivå och med olika uttrycksformer.

Saker och bilder kan ibland komplettera naturliga/kroppsnära former men ersätter dem inte.

Viktigast är att omgivningen anpassar sin kommunikation, använder lämpliga former, tolkar och speglar uttryck som individen använder.